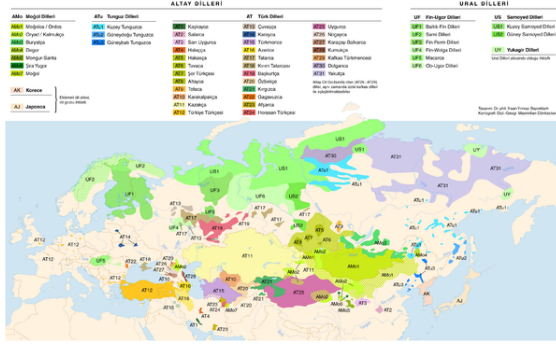

Altay dilleri

Altay, Türk ve Ural dilleri haritası

Altay dilleri Avrupa'dan, Orta Doğu'ya ve Orta Asya'dan Uzak Doğu'ya kadar uzanan büyük bir coğrafyada konuşulan dilleri kapsayan bir dil ailesidir. Altay dillerinde Türk dilleri, Moğol, Tunguz, Japon ve Kore dilleri bulunur.

Kimi dilbilimcilerce Estonca, Fince ve Macarca gibi Ural dillerinin de bir Ural-Altay dil ailesinin parçası olarak bahsi geçen Altay dillerinin uzaktan akrabaları olduğu savunulmaktaysa da,^[1] bu görüş dünya dilbilimcileri tarafından genel kabul görmemiştir.

Altay Dağları bu dil ailesine adını vermiştir.

1 Ortak özellikleri

1. Bu gruptaki dillerin hepsi yapı yönüyle eklemeli dildir.
2. Ön ekler (artikeller) yoktur.
3. Kelime türetme ve çekim son eklerle yapılırken köklerde değişme olmaz. Eklerdeki zenginlik ve çeşitlilik dikkat çekicidir.

4. Söz diziminde yardımcı unsurlar (tamlayanlar, belirtenler) önce, asıl unsurlar (tamlananlar, belirtilenler) sonra gelir: insanlık hâli, sözün doğrusu. Mustafa, türkü söylerken kendinden geçiyordu.

Sıfatlar isimlerden önce kullanılır. yeşil ördek, anlayışlı öğrenci, kahraman ordu. Sayı bildiren kelimelerden sonra çokluk eki kullanılmaz: beş kardeş, üç kafadar, bin konut.

Cümleler, cümleyi oluşturan unsurların ilgisi bakımından, gelişmekte olan düşüncelerin akla geliş sırasına göre değil, tamamlanmış bir düşüncenin düzenli bir hiyerarşisi şeklinde kurulur.

5. Bu dillerde gramatik cinsiyet yoktur. Bu sebeple cümlelerde cinsiyet farkından kaynaklanan değişiklik yapılmaz: Müdür – müdire, memur – memure, Hâlit – Hâlîde; he – she gibi.

6. Soru eki vardır.

7. Aynı şekilde kaynaklandığı saptanan ortak ekler vardır. Türkçe ile Moğolca arasında bu ortaklık daha belirgindir.

8. Altay dilleri ses özelliklerine göre karşılaştırıldığı zaman birtakım ortaklıklar görülmektedir. Bunlardan en belirgin olanı, ünlü uyumudur. Kelime başında l, r ve ñ ünsüzlerinin bulunmaması diğer bir ortaklıktır.

Altay dil ailesinin kolları şöyledir:

• Türk dilleri

- Türkiye Türkçesi
- Azerice
- Özbekçe
- Türkmence
- Kazakça
- Kırgızca
- Uygurca
- Kazan Tatarcası
- Kırım Tatarcası
- Başkurtça
- Tuvaca
- Karaçay-Balkarca
- Gagauzca
- Halaçça
- Yakutça

- Çuvaşça
- Hakas Türkçesi
- **Moğol dilleri**
 - Buryatça
 - Kalmıkça
 - Moğolca
- **Tunguz Dilleri**
 - Kuzey Tunguz Dilleri
 - Güneybatı Tunguz Dilleri
 - Güneydoğu Tunguz Dilleri
- **Japonca**^[A]
- **Korece**^[A]

1.1 Türk dilleri ve Moğol dillerinin ayrılışı tezi

Çok desteklenen tezlerden birisi Türkçenin Moğol dilleriyle yakından ilişkisi olduğudur. İki dildeki sözcüklerin ve gramerin birbirine yakınlığı bu iki dilin Altay Dil Ailesine birlikte alınmasını sağlamıştır. Tarihsel açıdan da Türk ve Moğolların birbirlerine yakınlığı göz önüne alındığında iki dilin birbirine benzer olması kaçınılmazdır. Fakat, Altay Dil Ailesinin tanınmasına karşı çıkan dilbilimcileri de, savunanlar kadar çoktur. Bu dil bilimciler Türkçe ve Moğolca'nın benzerliğinin tarih boyunca birlikte yaşama ve birbirini etkileme sonucu olduğunu savunmaktadırlar.^{[2][3][4]}

- Eksi işaretli hücreler dilde başka kökenli bir kelime kullanıldığı anlamındadır
- **q** harfi kelleden çıkan bir **k** olarak seslendirilir
- Türkiye Türkçesi **b**'leri genellikle **v**'ye dönüştürür
- **r** ve **l** sesleri birbirlerine çok yakınlardır, dünyanın bütün dil ailelerinde l --> r değişimi ve tersi olmuştur

Moğolcadaki **n** sesleri Türkçede karşılığı **c**'dir ve yukarıdaki tabloda "yazmak" örneğinde de gördüğümüz gibi **r** seslerinin de **z**'dir , örnek:

Bu r -> z değişimi Türkçenin içinde de birçok sözcükte gerçekleşmiştir. Örneğin "göz" kelimesi "görmek"ten türemiştir.

Tabii ki bundan ötürü Türkçe ve Moğolca arasında bin yıllardır büyük ses değişimine uğramamış kelimeler de mevcuttur.

Moğolca ve Türkçe arası göze çarpan gramer benzerlikler yoğundur, bu sadece cümle kuruluşunun benzerliğine bitmiyor, birçok Türkçeden tanıdık ekler de kullanılır. Örnekler:

Türkçe ve Moğolca arası zamir benzerlikleri:

Büküm hâlde:

2 Türk Dilleri ve Japoncanın Birbirinden Ayrılışı Tezi

Bugün hâlen daha Japoncanın bir Altay dili olduğu Moğolca ve diğer Türk dilleri gibi kesinlik kazanmamıştır. Bazı dilbilimcilere göre Japonca, Korecenin en eski lehçesinden türemiştir; ancak ağır basan görüş Altay kökenli olduğudur. İki dil grubu arasında ekler, takılar, eylemler, çekimleri, tümce yapısı ve söz diziminde birebir koşutluk görülür.

[5]

3 Ayrıca bakınız

- Altayistik
- Altay dilleri teorisi
- Osman Nedim Tuna

4 Notlar

A. ↑ Japonca ve Korecenin Altay dilleri oluşu konusunda bilimsel camiada günümüzde de bazı ihtilaflar vardır. Birçok çalışmada bu iki dilin Altay dilleri ile ortaklıkları gösterilmiş olsa da, bazı çalışmalarda henüz tam kabul görmediği belirtilmelidir.

5 Kaynakça

- [1] Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım-Yayımtanıtım, İstanbul 2002, s.9.
- [2] Gerard Clauson, "Altay dillerinin leksikoistatistiksel bir değerlendirmesi." s.174
- [3] Clauson, Sir Gerard, "The case against the Altaic Theory." Central Asiatic Journal. 2. 1956. s.181-187
- [4] Gronbech ve Krueger, "Central Asiatic Journal: Introduction to Classical (Literary) Mongolian." (2. cilt, 1956 s.76.) "Türk, Moğol ve Tunguz dillerinin varsayılan genetik akrabalıkları asla ispat edilemez."
- [5] Oktay Sinanoğlu, Bye Bye Türkçe, s. 228-249.

6 Text and image sources, contributors, and licenses

6.1 Text

- **Altay dilleri** *Source:* <http://tr.wikipedia.org/wiki/Altay%20dilleri?oldid=14961151> *Contributors:* Robbot, Cemyildiz, Mdakin, Sz-iwbot, Tuluat, Ugur Basak, İncelemelemani, Erdall, FlaBot, Zentuk, Filanca, RobotJcb, Dünya şehirli, Linguist, Don Alessandro, Mithridates, Dünya vatandaşı, Bödöngül, Thijs!bot, JAnDbot, Eldarion, VolkovBot, TXiKiBoT, Chapultepec, BotMultichill, SieBot, robot, Loveless, AlleborgoBot, Idioma-bot, Kağıt, Tuz, PipepBot, MerTcaN1991, Unlimited, DragonBot, Takabeg, Alexbot, Berkay0652, BodhisattvaBot, DorganBot, Myrat, SilvononBot, Chumwa, Luckas-bot, Ethnologue, ArthurBot, Khutuck Bot, Huunta, Xqbot, GhalyBot, RibotBOT, Rapsar, D'ohBot, KamikazeBot, RedBot, Heamsi, EmausBot, Kmoksy, ZéroBot, YBot, L'anima di gomma, KumulBot, WikitanvirBot, ChuispastonBot, FoxBot, MerIlwBot, Amateur55, PixelBot, Tanas96, Ali4858, Peykbot, Wptmddnjs, Addbot, Yeni hesap, Yagmurlukorfez, Türkatun, Harosman, Kuzeyli Adam ve Anonymous: 28

6.2 Images

- **Dosya:2006-07_altaj_belucha.jpg** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/2006-07_altaj_belucha.jpg *License:* CC-BY-SA-3.0 *Contributors:* ? *Original artist:* ?
- **Dosya:IPA_Unicode_0x026E.svg** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6c/IPA_Unicode_0x026E.svg *License:* Public domain *Contributors:* ? *Original artist:* ?
- **Dosya:Lenguasaltaicas.png** *Source:* <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/ba/Lenguasaltaicas.png> *License:* CC BY-SA 3.0 *Contributors:* Yükleyenin kendi çalışması *Original artist:* Fobos92
- **Dosya:Linguistic_map_of_the_Altaic_Turkic_and_Uralic_languages_(tr).png** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e6/Linguistic_map_of_the_Altaic%2C_Turkic_and_Uralic_languages_%28tr%29.png *License:* CC BY-SA 2.5 *Contributors:* own work
information was provided by Dr. phil. İhsan Yılmaz Bayraktarlı *Original artist:* Maximilian Dörrbecker (Chumwa)
- **Dosya:Question_book-4.svg** *Source:* http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/64/Question_book-4.svg *License:* CC-BY-SA-3.0 *Contributors:* Created from scratch in Adobe Illustrator. Originally based on Image:Question book.png created by User:Equazcion. *Original artist:* Tkgd2007

6.3 Content license

- Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0